

ספרים רבותי, ספרים

כתב וערך: שבתאי מג'ר

הגוף בפסיכואנליזה – קריאה ביקורתית בכתבים פסיכואנליטיים

אירית בן עטר כהן, הוצאת רסלינג, 2017. 240 עמ'

תוך כדי סקירת מאמרים, ספרים ותאוריות, מציג הספר מושגים וגישות שונות ביחס לגוף, הבנת נוכחותו ותפקידיו והכרת היבטים של פוטנציאל הגלום בו. נפתח ומסתעף מסע היכרות וחקר על מקומו של הגוף, היחס אליו, והקשר גוף נפש.

מעניין שדרך העיסוק בגוף, מופנית תשומת הלב גם אל המילים והדיבור, ומתחדדת המודעות לנוכחותו ולתפקידו בעבודה הטיפולית.

הספר מכיר לנו תאורטיקנים רבים, פסיכואנליטיקאים, פילוסופים והוגים, כל אחד עם עיקרי משנתו, בהתמקדות יחסם לגוף ולמשמעויות בתאוריה ובטיפול; תוך כדי נפרשים לפנינו מהלכים והתפתחויות היסטוריות דרך התאגדויות והתפצלויות של גופים ומוסדות פסיכואנליטיים.

נוכחותו של הגוף בשיח הפסיכואנליטי או הדרתו ממנו; עד כמה הוא מופיע כאובייקט וכנושא, או כתסמין בלבד, או בכלל לא – זהו מרכז הדיון של הספר. מה מסמן הגוף. כיצד הוא נתפס בתודעה האנושית. מהו היחס אליו ואילו שינויים עבר במשך השנים. כיצד משפיעים נוכחותו, ובמיוחד העיסוק בו, על החברה, על תחושות של נשים וגברים, ועל ההבחנות בין טבעי לתרבותי.

קריאה בספר מעניקה עוד נקודת מבט על עניין שמלווה אותנו, נמצא איתנו, קורה ומתהווה כל הזמן, משרת אותנו, מפעיל אותנו, וגם מומחה בלבול אותנו ולשבש את חיינו – הגוף. הגוף כאובייקט, הגוף כנוכחות, הגוף כרעיון, כמבנה, כמכשול, כעובדה. הגוף כנושא. זו מתנתו של הספר.

שלום לקנאים – שלוש מחשבות

עמוס עוז, הוצאת כתר, 2017. 131 עמ'

בקנאות פוליטית, ביהדות כתרבות ובהישרדות פוליטית קיומית. הנגיעה בנושאים אינה נשארת ברמת דיווח ותיאור, אלא חוזרת ומעמיקה להתבוננות והבנה נפשית; בכך היא פותחת שאלות בנושאים שמתקיימים במפגש הטיפולי ובהתייחסותו של מטפל אל יסודות אמונתו ויסודות עמדותיו, ומגייסת את ערנותו לאופן שבו הוא מקיים את השיח הטיפולי ולאיוות גישתו והחלטותיו.

הטקסטים מכוונים את הקורא להתמקד בעמדותיו הוא ולבחון את יכולת הגמישות שלו מול עמדות של אחרים, מול מציאות, ובעיקר

"ספר קטנטן בממדיו, אבל רחב מאוד בהדהודיו הנפשיים והאינטלקטואליים", מכנה אורין מוריס את הספר "שלום לקנאים". במאמרו "שלום לקנאים": כן, עמוס עוז הוא אדם גדול" (מוסף ספרים, הארץ, 7.6.2017) מציג מוריס את עמדתו ואת עמידתו של איש הרוח עוז, כמו גם את עמידתו ומחויבותו של הסופר עמוס עוז. יש בכך הקבלה מלמדת ומאירה על עמדות המטפל הנכנס למסע של דיון, ניתוח וליווי עם אדם אחר, והזמנה לשאלות יסוד בעבודה הטיפולית.

הספר מכיל שלושה מאמרים שעוסקים

שבתאי מג'ר הוא פסיכולוג ייעוצי-תעסוקתי מומחה. בעל קליניקה פרטית. משורר. מנחה קבוצות וסדנאות כתיבה. מלמד באוניברסיטת בר-אילן בתכנית מ"א לייעוץ ארגוני.

מהי הליבה הפנימית של האישיות; וממנה נגזרות שאלות זהות, הכרה עצמית ומודעות לעמדות, לאמונות ולהתנהגות.

סוגיות נוספות ומושגים כמו "הגן האנרכיסטי" – יסוד בבסיס התנהגות ועמדה מתנגדת, שמוכרת בכל טיפול; "האנרגיה היצירתית של מתח" – מושג ומוטיב מתהווה ונוכח בין מטפל ומטופל ומשמש מקור ותוכן לעבודה ולהבנה מעמיקה יותר; "הסמכות לפרש" – שאלת הפרשנות בטיפול בין גישות שונות, בין מטפלים, גם בין המטפל למטופל, ואף בתוך המטפל, בין עמדות ותשוקות שונות. אלה ואחרים מפנים אור אל הדיון הפנימי שמתרחש בתוך נפשו של איש המקצוע, אל הקשב המתמיד לקו שבין זכות וחובה, בראש ובראשונה כלפי המטופל, וכלפי המקצוע, ונגיעה במהות איתת, ערכית ונפשית, שהמטפל יכול וחייב בה כמראָה דרך ומפת ניווט בעבודתו המקצועית.

מול עקרונות ועמדות של עצמו, בבואו לקיים דיון ודיאלוג טיפולי. המאמרים נוגעים במושגים בעלי טעינות רגשית חזקה, פותחים אותם, ומבררים כיצד הם ממלאים את הנפש ודוחפים אדם לפעולה. למשל, דרך כניסה למושג ולהוויה של "הקו האלטרואיסטי בפעולתו של הפנאט" עולות שאלות: עד כמה מופיע ונוכח העצמי של המטפל בשיח הטיפולי. עד כמה המטפל מגויס ומקדיש עצמו למען המטופל, לטובתו ולאשוּר, לעומת החיבור של המטפל לעצמו ולצרכיו ברגע הזה. עד כמה דחוף למטפל להושיע, והאם הוא מודע לנהייה הדחופה הזו שמקננת בו. דרך עיסוק בפנאטיות, תיעוב, קנאות, רוע ועוד תכונות קשות, עולות שאלות: האם אני יכול להשתנות. האם אני יכול להעז להשתנות. האם אפשר לראות דברים אחרת ולשנות נקודת מבט.

לדיון בשאלה מהי הליבה הפנימית של היהדות (במאמר "אורות ולא אור") מתחברת השאלה

אוטוביוגרפיות של שיגעון – מבט על האדם והנרטיב

רננה שטנגר אלרן, הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה וידיעות ספרים, 2017. 236 עמ'

פנייה אל הכותב:

איך אתה כותב את גלי הסערה שמטביעים אותך? / איך אתה מוצא כוחות לנשום? / ואיך היד יודעת מה לכתוב? / איך אתה חושב? / אתה מבחין בין משפטים? אתה מבחין / בין המצאה לבין תחושה שממש עכשיו / קודחת? איך אתה מוצא את המילים? / אתה עסוק בלדייק או פשוט נזרק / ונענה לגל כאב שוטף / וכופה עליך תוכן וניסוח? / מה קודם ומה אחר כך? או שזה שולי / שהבלבול יוצא הכי נכון כפי שהוא / ורק אתה יכול כך להוציאו? / אתה עסוק בלמה? זה אתה כותב בכלל / או קול פנימי שלא מוכר לך? זה / מה שאתה רוצה לכתוב? זה כותב / אותך? אתה מסכים? זה נראה לך?

לעולם, שידעו אנשים מה עובר החולה שתקפו שיגעון, וישנו התייחסותם אליו.

דרך הכתיבה לומדים מה עוברים הכותבים במצבם הנפשי, מה הם רואים בו ומה יחסם אליו ואל עצמם בתוכו. הספר סוקר זוויות שונות לניתוח טקסטים ביוגרפיים ומציג היבטים להבנת השיגעון "מבפנים". בתוך כך נפרשת התייחסות מרוכזת לתופעת הסכיזופרניה וכן עיסוק בגבולות הכתיבה ואפשרויותיה לבטא ולתאר מצוקות נפש.

הרשימה הביבליוגרפית ענפה ועשירה, כוללת אוטוביוגרפיות של סכיזופרניה ופסיכוזא ומקורות תאורטיים עיוניים מהספרות המקצועית.

מי כותב על שיגעון? איך כותבים את השיגעון? האם כתיבת ביוגרפיה על שיגעון היא חלק מהשיגעון, או שמעשה הכתיבה הוא מעשה יציאה מהשיגעון ודיווח עליו מתוך פיקחון וצלילות? האם הכתיבה הזאת יצוקה באותיות של סבל, או שהיא ביטוי של רווחה זמנית, ואולי התעלות?

הספר מציג כתבים פרי עטם של אנשים שלקו בטירוף הנפש. הביוגרפיות מתארות את חוויותיהם ואת מסכת הסבל שהטיל עליהם המצב הנפשי.

המניעים לכתיבה ביוגרפית שכזו שונים: שחרור ופורקן, ושמירה על שפיות; עיבוד המחלה והחוויה שעבר הכותב, וגם תיקון; הודעה ומסר

